

“Preocupar-se per la nostra literatura causa un dolor profund”

El poeta i pintor Narcís Comadira ha fet seixanta anys. El seu darrer llibre, ‘L’art de la fuga’ (Edicions 62/Empúries), coincideix amb l’aniversari. El llibre s’obre amb un poema que parla de “la dèria que tenim tots plegats de fugir del país de les nostres desgràcies”.

Narcís Comadira (Girona, 1942) ha publicat el recull de poemes *L’art de la fuga* a Edicions 62/Empúries. El grup editorial n’ha fet coincidir l’edició amb el seixantè aniversari de l’escriptor i pintor, escaigut el mes de gener d’enguany. Comadira va aplegar l’any 1981 tota la seva poesia feta fins al moment en el llibre d’Edicions 62 *La llibertat i el terror*. Posteriorment, ha publicat a Empúries i a Edicions 62 els llibres de poemes *Enigma*, *Usdefruit* i *Lírica lleugera*. Proa li va dedicar el 1992 l’antologia *Somnis i runa*, a cura de Rossend Arquès. Comadira és alhora articulista, amb un especial interès pel menjar, l’art i l’arquitectura, assagista i pintor.

—Els seixanta anys tenen cap significació especial?

—Em sembla que no. En van tenir més els cinquanta, una xifra més rodona, per allò del mig segle. Els seixanta, no ho sé. Una data més. Clar, pel sis ja veus que la cosa es va acabant però no cal donar-hi més voltes. Tant fa el 58 com el 62. Ara, pel que sembla, la gent li dóna més importància. No sé si perquè et veuen vell. Ja estàs instal·lat en la prejubilació. Un de menys a fer nosa.

—Té cap relació el llibre *L’art de la fuga* amb l’aniversari?

—No. És el llibre que, per casualitat, he publicat quan faig seixanta anys. En quarantena sí que tenia relació amb un aniversari, però en aquest cas va ser pel doble significat del número. En el meu cas, els llibres surten quan surten. Potser *L’art de la fuga* hauria

pogut sortir la primavera de l’any passat perquè ja estava a punt però amb l’editorial vam decidir que aparegués el gener del 2002.

—Sempre dieu que no feu llibres, sinó poemes, però podeu anar fent diversos poemes alhora o heu de deixar-ne enllestit un per començar el següent?

—Depèn. En pots treballar diversos durant el mateix període de temps. Els poemes no es comencen i s’acaben. Els vas refent sempre i els acabes tots, un conjunt, alhora. En el cas del darrer llibre, els vaig acabar de lligar i polir quan estaven fets. Se’n fa una primera versió independent dels altres, però s’acaben més o menys alhora. I a vegades deixes un poema a mig fer i passes a un segon que enllesteixes abans. Passa igual amb les pintures. Sempre n’estàs fent dos o tres alhora.

—El primer poema de *L’art de la fuga*, precisament el que dóna títol al llibre, és una carta a un poeta, Jordi Ibáñez, amb motiu del seu llibre, *Nou homenatges i altres problemes* (Quaderns Crema, Barcelona, 2000). No és freqüent que un poema dirigit a un poeta sigui tan llarg.

—Això va venir perquè el seu llibre em va agradar i li volia dir. En comptes de fer un poema breu de circumstàncies, tenia més coses a dir. Em va suscitar més idees i va sortir aquest poema més llarg, lligat a altres temes. Va ser el detonant per explicar coses.

—L’operació ens diu fet i fet que el poeta ha d’estar atent al que fan els seus col·legues i mostrar la seva satisfacció quan escau?

“El dolor del poema ‘L’art de la fuga’ és el de l’escriptor català que veu l’absurd d’escriure en aquesta llengua moribunda i que ningú no fa res per evitar que no perduri”

—No sé si aquesta és la intenció amagada. És una cosa més simple. Conec en Jordi i em va plaure de fer-li saber que el seu llibre m’havia agradat. Tampoc no vaig de jutge Garzón de la poesia. No vaig pensar en cap operació.

—Ni en la de reivindicar un llibre que no hauria de passar desapercebut?

—No. L’objectiu no és reivindicarlo, tot i que es pugui veure així. L’origen és manifestar el dolor que ens produeix la literatura catalana als que l’estimem una mica, el tema de fons del llibre d’en Jordi.

—El dolor. Per què fa mal la literatura catalana?

—Em sembla que per diverses causes. En principi, perquè la vida ja fa mal, i la literatura fa mal sempre. En el cas de Catalunya, encara més perquè la literatura no està reconeguda i no et sents ben acotxat pel teu país. És un país inculte que no dóna importància a les operacions de l’esperit com pot ser la literatura. I una mica el dolor de l’escriptor català de veure l’absurd d’escriure en aquesta llengua moribunda i que ningú no fa res per evitar que no perduri. Sembla que a ningú no li importi, tret de quatre gats que encara llegim, escrivim, ens

preocupem una mica d’aquestes coses. I això produeix un dolor profund. I en aquesta situació és normal que un escriptor jove es preguntí què ha de fer: canvi de llengua i em trec aquesta preocupació. Hi ha escriptors catalans que si ara comencessin ho farien en castellà. Fer-ho en català és picar ferro fred. Al final tinc la sensació d’haver escrit sobre benzina, un medi volàtil, que pot cremar. Els estats terminals són desastrosos.

—El discurs oficial és ben optimista, però.

—Ja sé que tot això que dic no és políticament correcte, perquè estem en el millor dels mons possibles i tot es fa a fi de bé. Potser m’equivoco i sí que estem en els millors dels mons. Potser això de la literatura és un error universal i la societat serà feliç prescindint de la reflexió, del pensament i del llenguatge.

—Aquesta reflexió, aquest diagnòstic, el feu quan les autonomies regionals dels Països Catalans fa anys que estan consolidades i algunes, com la de la Catalunya estricta, ha estat sempre oficialment nacionalista i afavoridora per la cultura catalana. Penseu que aquesta reflexió es pot fer al marge de les circumstàncies polítiques dels darrers, vint, trenta anys?

—Penso que sí. Va lligada a l’evolució mundial de la pèrdua de les llengües. Em penso que és una conjuntura general de la societat que, aplicada al cas especial de Catalunya, s’agreuja. Aquesta coincidència fa que Catalunya no hagi tingut l’energia suficient per utilitzar la seva llengua d’una manera hegemònica. Els catalans n’han estat responsables, també. A més, s’ha produït una immigració extraordinària que cap llengua no pot aguantar. Si Madrid rebés milions de magribins en un període de temps curt, el sistema lingüístic en quedaria alterat. Ara, els catalans haurien pogut fer-hi més. Però la gent no vol preocupacions i això és signe de l’època, l’època de la comoditat. La gent se’n desentén, perquè no hi guanyarà diners. Si amb el castellà ja passen, l’esforç a fer és aprendre l’anglès. I potser tenen raó. Però jo sóc antic, sóc

d’una altra època —tinc seixanta anys— i em sap molt de greu. Perquè la llengua ens configura el pensament, ens dóna la nostra personalitat, la nostra idiosincràsia. Una Catalunya que no parli català serà una altra cosa. La Catalunya nascuda amb la llengua desapareixerà el dia que no parli català. Serà un territori més. Se’n dirà Catalunya però no serà Catalunya. Que això és el que volen la majoria de catalans, posar sí. Però jo no.

—Després d’haver expressat el vostre punt de vista a través d’articles, ara heu abandonat la vostra actitud combativa. Heu tingut la sensació que heu predicat en el desert i que les polèmiques ja no porten a res? Que la reivindicació no serveix de res? Per això heu deixat de fer articles?

—Ja passo. Em dedico a fer el que m’interessa. Algun poemeta, algun quadre i ja està. Em sembla que és un altre dels problemes del país: estem desenganyats. Ens havíem pensat que alguna cosa seria possible. Teníem aquesta il·lusió. Però ens hem cansat. I potser això no és cívic, però és humà. Quan veus que hi ha tants errors, tantes coses mal fetes... I a sobre han arruïnat el país. Tot, hipotecat. Si Catalunya està ensopida, per alguna cosa deu ser. Ara tothom parla que Barcelona perd pistonada i que a Madrid van tan bé. No ho sé. No sé si Madrid està tan bé i Catalunya tan malament. El que noto a l’aire és una manca d’il·lusió i això és greu.

—Parlem de la poesia en relació amb la literatura. De la recepció, del seguiment que la societat fa de la poesia. La poesia catalana, com la que s’escrivia i no arribava a les grans editorials, és, socialment parlant, poesia secreta?

—La poesia és minoritària i ja em sembla bé que no tingui una gran recepció. La novel·la és una altra cosa. I no em queixo d’això com es queixen els poetes joves que voldrien ser famosos. Em sembla bé que la poesia catalana torni al seu reducte natural, minoritari, i deixi de ser una bandera política.

—Si observem amb un sol cop d’ull la poesia catalana que s’ha fet en els dar-

ters anys podem dir que ha millorat o bé que, per contra, ha empitjorat?

—No penso que hagi millorat. S'ha perdut la idea del que és poesia. És com tot. Tot el que és un ofici ha baixat el llistó de la seva exigència. De la mateixa manera que un paleta, un lampista o un impressor no és el que era abans, un poeta igual. No vull dir amb això que els poetes d'ara no tinguin idees poètiques. Però com que el llenguatge i l'ensenyament, amb l'eliminació del llatí i del grec, s'han degradat tant, és lògic que la poesia s'hagi degradat també. Tot està connectat i no podem pretendre que el llenguatge literari, en aquest cas que parlem, poètic, sigui òptim si tot el que hi incideix es deteriora.

—Com penseu que ha evolucionat el català emprat per l'escriptor en els quaranta anys que fa que us dediqueu a escriure?

—Penso que ha evolucionat d'una doble manera. En certs aspectes, ha evolucionat bé, en el sentit que finalment ens hem pogut alliberar de les manies dels correctors mestretites de la postguerra que venien d'un fabricisme i un noucentisme mal entesos. En aquest sentit, s'ha guanyat. S'ha recuperat la línia Verdguer-Pla-Sagarra, la llengua viva, la llengua del poble. El que passa és que aquesta no és ara la llengua del poble. El lèxic s'ha empobrit d'una manera extrema i la pressió del castellà s'ha traduït en la introducció de moltes construccions castellanes que molts escriptors joves utilitzen, sigui perquè desconeixen que són castellanes, perquè desconeixen quina és la catalana genuïna, o bé ho fan amb l'excusa del català que ara es parla. La llengua que es parla és pobra i plena de castellanismes sintàctics i plena de coses horroroses. Abans feia llistes amb els castellanismes sintàctics que substituïen el català genuí. Els tenia apuntats. Però va arribar un moment que en vaig perdre el compte i ho vaig deixar. No m'hi vull pas torturar. No sé exactament què s'ha de fer amb això. Si som exigents, els escriptors es passaran al castellà per no tenir problemes. Hem d'acceptar la deturpació de la llengua?

"He de fer feines molt diverses per subvencionar la meua poesia i la meua pintura. D'altra banda, això de ser mecenes de tu mateix et dona una gran llibertat."

O bé estem forjant una llengua nova sorgida del contacte amb la llengua castellana i que serà una tercera llengua? La situació és força complicada.

—Quin paper hi tenen els mitjans de comunicació?

—Els mitjans de comunicació no hi han ajudat gens. En molts casos, han contribuït a degradar la llengua. A TV3 se sent cada cosa que et fa caure la cara de vergonya. Ens ho hem tirat ben bé a l'esquena. I començant pels polítics. Aquests polítics que diuen que defensen la llengua no fan res per prestigiar-la. Estarien contents que el català desaparegués perquè es treuri un pes del damunt.

—Tornem als vostres oficis. La feina de pintor ha perjudicat la recepció de la vostra obra poètica?

—El fet de ser escriptor és el que m'ha perjudicat com a pintor. No en la creació, sinó en la recepció. Com que en aquest país això de ser escriptor en català era considerat com una activitat resistent, se'm va fer més cas com a poeta i això m'ha marcat per sempre més. La gent pensa que sóc un poeta que pinta com a entreteniment. És un país on no pots fer dues coses.

Li ha passat a Ràfols-Casamada, però a l'inrevés. Fins ara, la seva poesia no ha estat considerada amb interès. Un cop ha aplegat la seva obra poètica s'ha vist que la seva poesia no és un caprici de cap de setmana, sinó una obra immensa, amb la seva evolució. Jo vaig començar a pintar i escriure als catorze anys. És a dir, que m'han interessat les dues coses des de sempre. Però què hi farem.

—És a dir, que la poesia ha fet perdre diners a l'artista?

—Segurament, és clar. És a dir, "cornut i pagar el beure". He de fer feines molt diverses per subvencionar la poesia i la pintura, tot i que de tant en tant venc algun quadre. Si no fos pels articles a la premsa i més coses d'aquest tipus, potser no hauria arribat als seixanta anys. D'altra banda, això de ser mecenes de tu mateix et dona una gran llibertat. Faig el que em dona la real gana, que dèiem de petits. Una cosa per l'altra. Guanyes llibertat i perds estatus. Però com que per a mi la llibertat és una cosa bàsica, ja m'està bé.

Lluís Bonada